

Prvé roky Timkoviča v Ríme

Prvý kontakt s baziliánmi; nosenie obnosených šiat po cudzích; vychovávaný v latinskom seminári v nedele chodieval vo voľnom čase na liturgie k byzantským Arabom; kojacu a zároveň kradnúcu cigánku kopol do nohy; pokus odpovedať na skúške u Američana po slovensky; milosrdenstvo talianskeho profesora latinčiny...

(úryvok z pripravovanej autobiografickej knihy:
Jozafát V. Timkovič, OSBM, *Spomienky emigranta*)

Prvá návšteva generálneho domu baziliánov v Ríme v júli 1987

Asi po dvoch týždňoch pobytu na *Slovenskom ústave sv. Cyrila a Metoda* v Ríme bol Timkovič prítomný akéhosi náhodilého pohrdlivého rozhovoru medzi slovenskými kňazmi pri raňajkách v jedálni o ukrajinských gréckokatolíkoch. Vtedy sa rozhodol, že je načase navštíviť gréckokatolíckych baziliánov v Ríme. Pri vhodnej príležitosti sa diskretné opýtal, kde sa nachádza Generálny dom baziliánov a potom sám (pre istotu bez spoluemigranta **Stanislava Mihaličku**, s ktorým obyčajne robieval výjazdy do mesta) s mapou v ruke, koncom júla 1987, išiel navštíviť baziliánov ... Bolo mimoriadne horúco a dusno – ako to v tom čase v Ríme býva.

Monastyr generálnej kúrie baziliánov sa nachádzal v centre mesta Rím na mierom pahorku zvanom Aventíno. Timkovič okúňavo zazvonil na monastyrskú bránu od ulice Via San Giosafat (v preklade ulica sv. Jozafáta). Otvoril mu dosť nízky, ale o to zavalitejší zapotený mladý chlapík s okrúhrou dobráckou tvárou pripomínajúcou futbalovú loputu. Telesnou morfológiou typický hucul z karpatských hôr. Bol oblečený vo veľkom rozťahanom tričku a svetlých bavlnených nohaviciach, takže pripomínal všetko, len nie mnícha najstaršieho rádu na svete. Neustále dychčal, lapal po vzduchu ako ryba práve vylovená z vody a vzdychal na horúčavu... Vysvitlo, že je baziliánom a Ukrajincom z Poľska, preto sa s ním dalo celkom ľahko dohovoriť i bez taliančiny či angličtiny. Volal sa **Teodozij R. Il'nickyj (Ilnicki) (1961)**. Bol teda o tri roky starším ako Timkovič. Nebol vrátnikom, ale v tom čase (prázdnin) mal práve dočasne na starosti *firtu* (vrátnicu), tj. v neprítomnosti mnícha-vrátnika vybavoval všetkých prichádzajúcich... Bola to samá Prozreteľnosť Božia, že práve on bol vtedy na vrátnici, pretože Timkoviča veľmi milo privítal, akoby sám anjel Boží. Práve usilovne sŕkal voňavý obsah z červenej orosenej plechovky *Coca-Coly*, ktorú držal v ruke. Na štvrtlitrovej plechovke sa veľmi zrážala para z ovzdušia a skoro neprestajne odkvapkávala na zem... Keď kvapka mala práve spadnúť na jeho nohavice či odstávajúce brucho, tak šikovne pomkol rukou a uskočil, aby ho nezamočila, šibalsky sa usmial a opätovne a opätovne vzdychal a narietal na veľkú horúčavu... Ak sa mu nepodarilo práve včas uskočiť, kvapka vody spadla na jeho nohavice a zanechala tam tmavú chladivú stopu. Bol to obrad, ktorý sa počas krátkeho rozhovoru stihol párkrát zopakovať.

Keď mu Timkovič povedal, čo chce, nadšene ho zaviedol do vnútra monastyra do host'ovskej izby nachádzajúcej sa hneď vedľa vrátnice a chcel mu, opäť narietajúc na dusnotu a horúčavu, ísť po plechovku *Coca-Coly* ... Timkovič však zo slušnosti odmietol, i keď mal vyprahnuté ústa a bol v tej tropickej horúčave tiež neobyčajne smädný. Ved' predsa nie nato tu prišiel, aby pil *Coca-Colu*, ale aby po prvýkrát vo svojom živote uvidel živých baziliánov... Brat Teodozij R. Il'nickyj, OSBM, nenaliehal, a tak rozhovor o *Coca-Cole* skončil... Keď sa Timkovič po návšteve monastyra vracal na *Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda* a mučivý smäd sa neúprosne stupňoval, bolo mu trochu ľúto, že tohto dobrosrdečného baziliánskeho brata nenapadlo, aby mu dal *Coca-Colu* na cestu. V hlave mu vírili čerstvé dojmy z monastyra, medzi ktorými sa však chtiac-nehtiac čoraz nástoj-

čivejšie a neodbytniejšie objavovala predstava orosenej plechovky. *Coca-Colu* z plechovky ešte nikdy v živote nepil a videl to len v amerických filmoch... V Československu *Coca-Colu* pil iba raz, keď boli na základnej škole na lyžiarskom výcviku, ale tá bola vtedy teplá a z fľaše ...

Ako bolo vyššie povedané, brat Teodozij Il'nickyj (neskôr sa stal kňazom a pôsobil v New Yorku) sa vtedy počas letných prázdnin staral o *firtu* (vrátnicu) a tak vybavoval všetkých prichodiacich. Keď mu Timkovič oznámil, že asi chce vstúpiť k baziliánom a rozhoduje sa o tom, zavolať k nemu **o. Porfyrija Vasilija Pidručného (Pedruče), OSBM (1941)**. Bol to veľmi sympatický počerňavý štyridsaťšesť ročný štíhly pán s veselými očami a tmavými vlasmi, medzi ktorými sa kde-tu ukazovalo aj niekoľko počínajúcich šedin. Bol oblečený v skromnom obnosenom čiernom baziliánskom habite a pôsobil veľmi sviežo a čulo. Bol tiež Ukrajincom, avšak tentoraz z Brazílie. S ním sa dalo tiež bez akýchkoľvek problémov dorozumieť, pretože vládol dokonca až niekoľko slovan-ských jazykov... Keď mu však Timkovič navrhol, že bude hovoriť po rusky, ten to diskrétno odmietol, a povedal mu, aby radšej hovoril priamo po slovensky... Až neskôr Timkovič pochopil, čo vtedy ešte nevedel, že emigrantskí Ukrajinci nemajú v prílišnej obľube Rusov, ktorí boli dominantní v Sovietskom zväze a kvôli ktorým väčšina z nich, alebo ich rodičia museli opustiť domovinu a vyemigrovať ... Ruštinu ten bazilián odmietol nie preto, že by jej nerozumel, ale zo samotného princípu sympatie a nesympatie. Rusi-Veľkorusi totiž vtedy Ukrajinco v každodennej praxi neuznávali za samostatný národ... a Ukrajinco od nepamäti označovali pohrdavo za Malorusov.

S evidentným záujmom si vypočul Timkoviča a jeho príbeh, o emigrácii i pobyte medzi rímskokatolíkmami na *Slovenskom ústave sv. Cyrila a Metoda v Ríme*... Keď sa Timkovič posťažoval, že na Slovenskom ústave nie je nič gréckokatolícke, o. Porfirij mu chvatne vstanúc od stola a zamieriac k dverám hosťovskej izby povedal, aby trochu počkal, že on mu zadarmo dá nejaké knihy... Asi po piatich minútach mu priniesol celú hŕbu – dokopy až sedem kníh. Všetky boli samozrejme písané azbukou a po ukrajinsky. Otec Porfirij ich srdečne podal Timkovičovi s poznámkou, že je to dar, a skúmavo ho sledoval, ako bude reagovať nato, že sú písané azbukou a po ukrajinsky. Vedel totiž (bol mimoiného povoláním psychológ), že v Československu sa cyrilika, ako taká už dlhú dobu vplyvom latinizácie neužíva ani v cirkevných a modlitebných knihách. Potom na ňom bolo vidno uspokojenie, keď Timkovič nemal žiaden problém s azbukou, lebo ovládajúc ruštinu, ukrajiničina mu tiež z deväťdesiatich percent nerobila nijaký problém...

Medzi darovanými knihami bola jedna od **Sevastijana Sabola** (*Golgota gréckokatolíckej Cerkvi*) pojednávajúca o jeho trnistej ceste úteku z Československa v päťdesiatych rokoch 20. storočia, ďalej **J. Katrijov** legendárny *Piznaj svij obrjad*, od **A. Pekara** *Ispovidniky viry*, kde bol životopis dnes už svätých Pavla P. Gojdiča, OSBM a Vasil'a Hopka – gréckokatolíckych episkopov z Prešova ... A bola tam aj malá modlitebná kniha pre veriacich, v ktorej bola staroslovanská liturgia sv. Jána Zlatoústeho, *Načalo obyčnoje* a pod... Všetky knihy vydali ukrajinskí baziliáni v Ríme.

Na otázku o. Porfyrija V. Pidručného, OSBM, ako sa dozvedel o baziliánoch, mu Timkovič vysvetlil, že o dejinách a pôsobení baziliánov čítal v Československu samé slávne veci v článkoch gréckokatolíckeho historika **o. Štefana Pappa (1917-1990)** publikovaných v gr. kat. časopise *Slovo*, resp. v knižkovom gréckokatolíckom kalendári... Najmä o tom, akú veľkú roľu baziliáni zohrali pri uzatváraní Užhorodskej únie v roku 1646. Dohodli sa, že keďže Timkovič o svojom vstupe k baziliánom len rozmýšľa a nie je o ňom ešte presvedčený, budú sa obaja na tento úmysel modliť, aby sa stala Božia vôľa... a že Timkovič niekedy opäť navštíví baziliánov, ak to bude aktuálne...

Keď sa o pár hodín nato Timkovič vrátil na *Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda* a pri najbližšej príležitosti, ako ten, ktorý hraje *fair-play* všetko rozpovedal riaditeľovi Slo-

venského ústavu rímskokatolíckemu **biskupovi Dominikovi Hrušovskému (1926)**... Ten potom zasiahol u svojich kňazov, aby si dávali pozor na jazyk a správali sa dôstojne vo svojich vyjadreniach k iným katolíckym obradom a národnostiam, lebo pohľadovo hovoriť o gréckokatolíckych Ukrajincoch «nie je prejavom lásky, ktorú nám prikázal náš Pán Ježiš Kristus»...

Neskôr, asi o rok a pol nato (r. 1989), keď už Timkovič bol baziliánom a išiel na *Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda* na akúsi slávnosť-stretnutie Slovákov, biskup Dominik Hrušovský si ho priateľsky zavolať a povedal mu medzi štyrmi očami, že má k nemu úctu a si ho veľmi váži, lebo on jediný z jeho zverencov s ním vždy hral otvorenú hru a nie ako ostatní bohoslovci, ktorí boli neúprimní a nečakane ho opustili... Tiež mu povedal, že Timkovič má k nemu vždy otvorené dvere, keby od baziliánov náhodou odišiel – že on ho prijme za svojho seminaristu a aj ho vysväti, samozrejme však na rímskokatolíckeho kňaza... I keď to znelo v podstate skoro akoby nahováranie na vystúpenie od baziliánov, Timkovičovi táto ponuka veľmi dobre padla. Pocit a vedomie, že má pootvorené aj akési iné ústupové dvierka v prípade nejakej nepredvídateľnej situácie v budúcnosti, je vždy príjemný...

Stretnutie so slávnym podkarpatským (zakarpatským) historikom Atanazijom Pekarom, OSBM

Asi o dva týždne po onej prvej historickej návšteve baziliánov v Ríme v auguste 1987, Timkovič navštívil baziliánov opäť a oznámil im, že bude pokračovať naďalej ako svetský bohoslovec pre kanadského gréckokatolíckeho **episkopa Michala Rusnáka, CSsR (1921-2003)**, bývajúc v rímskokatolíckom českom pápežskom seminári *Nepomucenum*, ako si to želá jeho biskup a že bude o svojom vstupe k baziliánom rozmýšľať naďalej vo svojich modlitbách k Hospodu Bohu... Otec **Porfirij Vasilij Pidručnyj, OSBM**, súhlasil (čo iné mu zostávalo) a povedal mu, že si už preverovali jeho otca gréckokatolíckeho kňaza **Andreja Timkoviča (1919-1987)** a veľká autorita – baziliánsky zakarpatský historik **o. Atanazij Vasilij Pekar, OSBM (1922-2011)** potvrdil, že o. Andrej Timkovič bol hrdinským kňazom, ktorý v roku 1950 nepodpísal pravoslávie a bol zato persekovaný aj s celou svojou rodinou... Potom o. Porfirij zavolať o. A. Pekara, OSBM, ktorý bol práve v Ríme v generálnom dome baziliánov, a chcel sa s Timkovičom osobne stretnúť... Tento človek, ako neskôr vysvitlo so zlatým srdcom, už však navonok na prvý dojem nepôsobil tak príjemným a ľudským dojmom ako o. Porfirij Pidručnyj, OSBM. Budil skôr dojem dosť zavalitého neustále fučiaceho neokrôchanca, prísneho človeka, pripomínajúceho niečo na spôsob zavalitého karpatského medveďa... Pekar mal vtedy už skoro sedemdesiat rokov a jeho telo to jasne svedčilo (veď Timkovičov otec zomrel ako 67-ročný a Pekar mal až sedemdesiat). Neustále sedel nad knihami a mal okrem modlitby spústu práce pri baziliánskej vydavateľskej činnosti... S ľuďmi mimo monastyr sa takmer nestýkal, preto jeho komunikácia s vonkajším svetom bola skôr odmeraná, než srdečná. Timkovič nevedel, že vonkajšie zdanie klame, a že sa jedná o jedného z najväčších baziliánskych intelektuálov v celosvetovom rangu v druhej polovici 20. storočia. Až po pár rokoch pobytu Timkoviča v baziliánskom generálnom dome, keď o. Atanazija Pekara, OSBM, trochu viac spoznal v rozličných nečakaných životných situáciách, pochopil v jeho osobnosti veľký hrdinský paradox.

Otec Atanazij Vasilij Pekar, OSBM, bol rodom z Podkarpatskej Rusi, podobne ako i otec Timkoviča a mal oboch chlapcov Timkovičovcov, lebo medzičasom vstúpil k baziliánom aj starší brat Andrej, srdečne rád. Robil vždy zdanie absolútneho flegmatika, ktorého nikdy, nikto a nič nerozhádže... Nebola to však pravda. Na zdanlivého flegmatika (v gréčtine sa tomu hovorí odborne «apathea», a je to jedna z veľmi cenných a vzácných čností mníšskeho života) sa vypracoval dlhoročným úsilým a veľkým asketickým sebaovládaním v monasty-

re. Od prírody bol v skutočnosti pravým opakom. Pôvodne bol v civilnom živote vynervovaným cholerikom, ktorý sa rozčúľil a vzápätí vybuchol pri sebemenšej príležitosti. To že, ako sa vraví, na staré kolená vyzeral a správal sa ako flegmatik so zdanlivým nezáujmom o okolitý svet – bola jeho veľká čnosť, ktorá ho stála v jeho mníšskej askéze veľmi veľá námahy a sebaodriekania sa.

Zľava: baziliáni o. Marián Potáš, o. Atanazij Pekar, br. Vladimír Timkovič a br. Damián E. Kiča (Taliansko, júl 1988)

V priebehu ďalších mesiacov, i napriek tomu, že Timkovič býval v *Nepomucene*, pravidelne každý mesiac pred prvým piatkom sa chodieval k baziliánom sponovať k o. **Vitalijovi Vasilijovi Pidskálnému, OSBM (1921-2001)**, ktorý bol Ukrajincom z Kanady. Ako sponovníka mu ho poradil o. P. Pidručnyj, OSBM. V tom čase v *Nepomucene* si Timkoviča zavolať tamojší špirituál (neskorší kardinál) o. **Tomáš Špidlík, SJ (1919-2010)**, a veľmi taktne a opatrne sa ho, s otcovskou starostlivosťou pýtal, či sa sponová a kde... Keď mu Timkovič povedal, kde a u koho, tak už sa ho nikdy nepýtal a bol očividne spokojný ...

Niekedy v septembri 1987, keď bol Timkovič u baziliánov opäť na sponove, zoznámil sa s čerstvým baziliánskym emigrantom, ktorý tam len nedávno emigroval zo Slovenska, **Damiánom Ľubomírom Kičom, OSBM (1961)**. Jeho už ako baziliána do Ríma poslal protoihumen o. Marián Ján Potaš, OSBM (1918-2006), len čo sa dozvedel, že Vladimír Timkovič, syn jemu dobre známeho gréckokatolíckeho kňaza Andreja Timkoviča ako emigrant v Ríme bol u tamojších baziliánov sa pýtať ohľadne možného vstupu k baziliánom... Rímski baziliáni si totiž preverovali informácie o Timkovičovi i v Československu cez protoihumena o. Mariána J. Potaša, OSBM, a toho vtedy napadla myšlienka poslať do Ríma jedného zo svojich baziliánov, ktorému práve zomrel otec a nevedel, čo si s ním počať...

Nosenie obnosených šiat po cudzích ľudoch

Mama Timkoviča neustále učila svoje deti dodržiavať prísnu hygienu. Upozorňovala ich najmä nato, aby zo zdravotných dôvodov nejedli nakusnuté desiaty po druhých, či svoje desiaty nedávali nakusávať iným. Aby nikdy nepili z tej istej fľaše ako ostatní, lebo slinami sa prenášajú rozličné infekcie a choroby...

Keď Timkovič emigroval na Západ a nemal nijaké šaty, lebo kufor musel nechať spolu s inými turistami *Čedoku* v spoločnej úschovni v nemeckom Mníchove. Mal len to,

Timkovič v starej vyšúchanej košeli nájdenej v suteréne *Nepomucena*. Foto september 1987.

čo bolo na ňom a okrem toho len jedno tričko a jedny náhradné *gate-slípy*... V *Slovenskom ústave sv. Cyrila a Metoda* v Ríme mu síce jeden dobrožičlivý salezián kúpil z vlastného vreckového na talianskom *blšáku* dve letné bavlnené tričká a dve letné bavlnené nohavice ale chýbali i iné kusy šatstva... Tie veci z *blšáku* boli tak kvalitné, že ich nosil skoro 10 rokov. Rímskokatolícky **biskup Dominik Hrušovský** išiel s čerstvými emigrantmi Timkovičom a Mihaličkom do špeciálneho obchodu pre klérus v Ríme neďaleko od Vatikánu a tam im kúpil niekoľko čiernych kňazských košeli-*klerdži*, jeden pár sivých textilových nohavíc a jedny parádne čierne šaty, aby mali na reprezentačné účely – napr. na audiencie s pápežom. To bolo všetko.

Keď sa Timkovič presťahoval spolu so **Stanislavom Mihaličkom** v septembri 1987 zo *Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda* do *Pápežského kolégia sv. Jána Nepomuckého* – tzv. *Nepomucenum*, starší skú-

sený spolubohoslovec **Pavol Benedik** (neskôr bol pápežským sakristiánom pápežov Benedikta XVI. i Františka) ich dobrosrdečne zaviedol do suterénu *Nepomucena*, kde bola miestnosť dlhá asi 30 metrov plná starých šiat, ktoré *Nepomucenum* dostalo od dobrodincov pre svojich chudobných seminaristov-emigrantov. Staršie, od dlhého státia už zaprášené stovky odevov viseli, všade, kde len oko dovidelo, na vešiakoch a práve prišlé sviežo čerstvé šaty boli nahádzané vzadu v miestnosti na jednej obrovitej kope... Benedik ho zaviedol k nahádzaným šatám s užitočnou poznámkou, že tie stoja za niečo a tie na vešiakoch sú už príliš staré, bohoslovcami tisíckrát poprezerané a popreberané, a preto nestoja za námahu...

Keď Pavol Benedik videl, že Timkovič otáľa pri vyberaní si starých šiat a len tak nečinne bez záujmu postáva, zatiaľ čo Mihalička si už opatrne palcom a ukazovákom jednej ruky šaty prehliada, starostlivo - temer otcovsky sa ho opýtal, prečo váha a okúňa sa vyberať pre seba staré obnosené šaty. Timkovič mu odpovedal, že sa bojí, že dostane nejakú chorobu po predchádzajúcom majiteľovi šiat... Pavol Benedik mu však s vážnou tvárou a v podtóné hlasu obdivným uznaním opäť veľmi dobre poradil:

— *Vyber si, čo chceš a nič sa neboj. Tu v seminári máme poľské sestričky-faustínky, čo nám varia a perú – ony to kvalitne vyčistia a neboj sa z nejakej choroby. Ak im to dáš vyprať, budeš to mať perfektne čisté a vyžehlené, skoro ako nové...*

Vtedy sa Timkovič pomaly, ešte stále váhajúc pomkol k hlava-nehlava nahádzanej obrovskej kope šiat... Benedik ho usilovne povzbudzoval a ubezpečoval o temer zázračných schopnostiach poľských sestričiek, čo sa týka kvality prania, pracujúcich v rímskom

Nepomucene v kuchyni a prádelni. Keď sa Timkovič obzeral, kde by si mohol vyskúšať práve nájdene postaršie nohavice, Pavol Benedik ho opäť naučil ďalšiu fintu, ako si rýchlo nohavice preveriť bez pracovného a nehygienického skúšania:

Nohavice sa najprv zapnú v páse a potom sa pás premeria tak, že sa doň vsunie celá ruka od dlane až po lakeť až celkom natesno. Článkami viac alebo menej natiahnutých prstov v páse nádejných nohavíc ukrytej ruky sa potom premeriava-upresňuje presný obvod pása... Mozgové bunky pritom musia pracovať aspoň na sto percent predstavujúc si, ako sa bude v týchto potenciálnych nohaviciach vypínať vlastný pás a zároveň sa jedným očkom hodnotí i ich dĺžka... Na vlastných dobrých už nosených nohaviciach sa predtým takým istým spôsobom premeria – aby človek vedel, ako má natiahnuť dlaň a prsty na ruke na nohaviciach práve skúšaných... Dĺžka nohavíc sa premeria jednoduchým priložením k nohám. Finta to bola veľmi užitočná aj preto, lebo keď prišla nová zásielka starých šiat do *Nepomucena* a práve si z nich vyberalo viac bohoslovcov, tak nebol čas na skúšanie – lebo sa veľmi ľahko mohlo stať, že šaty si zobral niekto iný-šikovnejší a už nebolo čo skúšať... Každé zaváhanie, alebo neopatrné pustenie nohavíc z ruky mohlo spôsobiť, že ich uchopil iný bohoslovec a potom už šanca na nohavice mohla byť definitívne premárnená... Premeriavanie pásu nohavíc rukou je veľmi užitočnou fintou a Timkovič ju aj neskôr po celý svoj život používal pri skúšaní staronových, či nových nohavíc kupovaných v obchode. A vždy si rýchlo, pohotovo a úspešne vybral nové nohavice bez toho, aby si ich musel skúšať... Predavačky v obchodoch sa tomu vždy čudovali a spočiatku nechápavo, potom však uznanlivo pritom pokyvovali hlavami.

V Ríme sa Timkovič naučil vyberať a užívať obnosené šaty, kabáty, čiapky, svetre a pod. A takto oblečený chodil do školy... Keďže im v *Nepomucene* slabo kúrili – len asi hodinu denne a aj to radiátory boli len sotva letné, v zime, ktorá je aj v Taliansku nepríjemná, spal v teplom svetlozelenom trištvrtovom župane a pod. Alebo napríklad mal tmavozelený sveter a tmavozelený skoro poľovnícky kabát a takto napešo (nemal peniaze na autobus) chodil na prednášky na svoju *Univerzitu sv. Tomáša Akvinského v Ríme (Angelicum)*.

Raz im do *Nepomucena* nejaký dobrodinec poslal asi päťdesiat úplne nových s originálnymi papierovými vosačkami opatrených parádnych kompletov pánskych šiat (sako a nohavice) a tak si Timkovič vybral jedny tmavohnedé a jedny sivé šaty a od toho času už do školy chodil trochu inteligentnejšie oblečený... Smutné však vtedy na tej udalosti bolo, že Timkovič si vyberal už len z asi desiatich kompletov, lebo jeden z českých bohoslovcov (asi tretíak) – mladý podnikavec, ktorého neskôr vylúčili zo seminára, ostatné šaty rýchlo odniesol na rímsky *blšák – Porta Portese* a tam ich behom desiatich minút predal nejakému predavačovi. Peniaze si samozrejme ponechal len pre seba. Timkovičovi bolo z toho veľmi smutno, lebo oného rímskokatolíckeho bohoslovca vôbec nezaujímali núdzni spolubratia, ale len jeho osobný prospech.

Podobne ten istý podnikavý český bohoslovec mal elektrickú mašinku na strihanie vlasov, ale iných bohoslovcov strihal len za peňažnú odmenu. Bol samozrejme lacnejší, ako keby sa dali ostrihať v meste. Na Timkoviča sa pozeral so skrývanou nevôľou, lebo Timkovič strihal spolubohoslovcov síce len nožnicami – ale zadarmo. Raz či dvakrát zadarmo ostrihal aj Timkoviča, lebo Timkovič na oplátku ostrihal jeho... Neskôr, o rok nato ho vylúčili zo seminára, lebo vraj mal akúsi aféru počas letných prázdnin... Ale to sa len šepkalo medzi bohoslovcami, takže to mohlo byť len ohováranie.

Rozhodnutie stať sa baziliánom – podľa želania biskupa Rusnáka mal však byť vychovávaný v latinskom duchu v latinskom seminári

Timkovič bol presvedčený o stopercentnej gréckokatolíckosti svojho kanadského episkopa redemptoristu Michala Rusnáka (1921-2003). Predpokladal, že to, že jeho

i **Igora Zdraveckého** episkop umiestnil do rímskokatolíckeho seminára *Nepomucenum*, je len nejaké nedorozumenie či dočasné riešenie. Bol stopercentne presvedčený, že ak požiada episkopa, aby ich už na druhý rok premiestnil do ukrajinského gréckokatolíckeho seminára na Gianiculu, tak to logicky aj urobí. Veď Slováci v Ríme svoj gréckokatolícky seminár nemali a tak ostával len mentalitou najbližší ukrajinský... Nebol si však istý, či sa má stať baziliánom, alebo nie. Bol o budúcom rozhodnutí episkopa Rusnáka tak naisto presvedčený, že sa vo svojich modlitbách k Hospodu Bohu s Hospodom Bohom dohodol, že ak ich episkop Rusnák premiestni na druhý rok do ukrajinského *Pápežského gréckokatolíckeho seminára sv. Jozafáta na Gianiculu*, bude to pre neho jasným znamením vôle Božej, aby k baziliánom nevstupoval a aby ostal ako gréckokatolícky svetský kňaz v Kanade u Slovákov. S opačnou možnosťou ani veľmi nepočítal, neveril totiž, žeby si gréckokatolícky episkop Rusnák želal, aby boli vychovávaní ako rímskokatolíci... Ale ak by si to náhodou bol želal, tak by to Timkovič bral ako znamenie od Hospoda Boha, že sa má stať mníchom u gréckokatolíckych baziliánov... Keď urobil túto dohodu s Hospodom Bohom, konečne všetky pochybnosti o jeho smerovaní v jeho srdci náhle zmizli a v jeho vnútri zavládol nebeský mier, pokoj a radosť. Čakal, ako rozhodne Hospod' Boh cez episkopa-redemptoristu Michala Rusnáka. Samozrejme, že o svojej dohode s Hospodom Bohom nikomu nepovedal, aby neovplyvnil nikoho a nijaké rozhodnutie...

Timkovič v klerdži číta čítanie na rímskokatolíckej sv. omši v kaplnke Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda v Ríme. Prvý z prava Mons. František Škoda – vicerektor *Nepomucena*. Fotografia z r. 1987.

Čo sa týka celibátu, tj. neženenia sa, to bolo v oboch prípadoch jasné: gréckokatolícki kňazi pôsobiaci na americkom kontinente mali Vatikánom zakázané ženiť sa pred vysviackou a mnísi baziliáni sa samozrejme ako mnísi tiež neženili... Takže v tomto zmysle nebolo o čom rozhodovať. Z dvojice možností: buď kňazstvo, alebo založenie rodiny bol teda Timkovič pevne rozhodnutý pre prvú alternatívu – stať sa kňazom.

Všetko sa vyjasnilo až v druhom polroku jeho pobytu v rímskokatolíckom seminári *Nepomucenum* (bolo to v prvej polovici r. 1988), keď sa konečne **episkop Michal Rus-**

nák, CSsR, vyjadril úplne otvorene a jasne: počas celých svojich štúdií na kňaza Timkovič so Zdraveckým nemali žiť a formovať sa v gréckokatolíckom ukrajinskom seminári na Gianicolo v Ríme, ako by sa dalo logicky predpokladať, ale v rímskokatolíckom pápežskom českom seminári *Nepomucenum* na Via Concordia 1 (*Pontificio Collegio Nepomuceno*).

Časť slovenských rím. kat. bohoslovcov-emigrantov z *Nepomucena*. Timkovič v červenom obnosenom svetri... Foto z r. 1988.

Slováci v Ríme nemali ani svoj rímskokatolícky seminár, a preto boli spolu s Čechmi. Na protiargument prekvapeného Timkoviča, prečo nemôže dostať formáciu v gréckokatolíckom *Pápežskom kolégiu v ukrajinskom seminári sv. Jozafáta na Gianicolo*, aby mohol byť na kňaza vychovávaný v gréckokatolíckom obrade, biskup Rusnák odpovedal, že formácia v rímskokatolíckom pápežskom seminári *Nepomucenum* je pre prácu u slovenských gréckokatolíkov v Kanade viac potrebná... Vysvetlil mu, že pre neho je dôležitejšie, aby jeho kňaz bol «slovenský» než «gréckokatolícky»... A ak by ho spolu so Zdraveckým umiestnil u ukrajinských gréckokatolíkov na Gianiculu, dodal, že má obavy, že tam síce bude to «gréckokatolícky» nepochybne posilnené, ale to «slovenský» bude oslabené, prípadne sa úplne pretvorí na «ukrajinský»... Po takomto jasnom vyjadrení

svojho kanadského "gréckokatolíckeho" episkopa mal už Timkovič úplne jasno o vôli Božej – že má totiž vstúpiť k baziliánom. Bez váhania o pár dní nato napísal žiadosť o vstup do najstaršieho Rádu na svete ...

Počas prvého roka štúdií v Ríme (1987/1988) býval a bol Timkovič duchovne formovaný v rímskokatolíckom pápežskom seminári *Nepomucenum* ako rímskokatolík a zároveň navštevoval dominikánsku *Pápežskú univerzitu sv. Tomáša Akvinského* zvanú aj *Angelicum* – kde študoval filozofiu – bakalárske štúdium. Špirituálom (duhovným vod-

com) v tom čase v *Nepomucene* bol o. **Tomáš Špidlík, SJ (1919-2010)**, neskorší kardi-
nál.¹

V *Nepomucene* v tom čase bývali a boli spoločne formovaní českí a slovenskí seminaristi. Boli medzi nimi často národnostné trenice, lebo Česi Slováckmi pohrdali (presne tak, ako Slováci pohrdajú Rusínmi). Zaujímavý bol napríklad bohoslužobný jazyk v jednotlivé dni týždňa. Jeden deň do týždňa sa modlilo len po latinsky, dva dni po taliansky, dva dni po česky a dva dni po slovensky. Samozrejme všetko v rímskokatolíckom obrade. V tom čase tam boli len dvaja gréckokatolícki bohoslovci vychovávaní pre Kanadu: **Vladimír Timkovič** a **Igor Zdravecký** (ktorý do Kanady emigroval so svojimi rodičmi ešte ako dvojročný v r. 1968). Všetko museli robiť ako rímskokatolíci. Dovoľené, či lepšie povedané tolerované, mali len dve veci: po gréckokatolícky sa prežehnať (tj. sprava doľava) a pri príchode do seminárnej kaplnky sa po gréckokatolícky ukloniť (tj. urobiť *metanie*). A pritom obaja mali v budúcnosti trvale pôsobiť ako gréckokatolícki kňazi medzi slovenskými gréckokatolíckmi v Kanade... Tak si to výslovne priala ich "gréckokatolícky" episkop redemptorista Michal Rusnák² (1921-2003).

Nostalgia po byzantskej cyrilometodejskej liturgii – arabskí melchiti

Keďže Timkovič i Zdravecký nemali v rímskokatolíckom seminári *Nepomucenum* v Ríme absolútne nič po gréckokatolícky, z čoraz väčšej nostalgie po východnom-byzantskom prostredí v mnohé nedele chodili po rímskokatolíckej omši v seminári ešte na jednu byzantskú liturgiu v meste Rím. Spočiatku boli párkrát na staroslovanskej nedeľnej liturgii u jezuitov v Rusiku (*Russicum*), kde však umeleckým spôsobom na viac hlasov spievalo len okolo päť ľudí s ruskou výslovnosťou. Tamojším nie normálnym «Hospody pomiluj», ale neprirodeným «Gospody pomiluj», a to ešte v absolútne cudzích melódiách, ktoré v ničom nepripomínali cyrilometodejské spevy (*prostopinije*) gréckokatolíkov na Slovensku, nenadchýňali dvoch gréckokatolíckych chlapcov... A okrem toho, keď boli na Božej Liturgii v *Russicu*, nestihli na nedeľný obed do *Nepomucena*, a tak boli v tú nedeľu bez obeda... Čo znamenalo byť o hlade až do večera.

Vo vhodnom čase (aby stihli aj obed), nebola v Ríme v nedeľu dostupná byzantská liturgia nikde len v rímskokatolíckom kostole *Santa Maria in Cosmedin* melkitská liturgia pre arabských gréckokatolíkov.

Tu je treba dodať, že chrám *Santa Maria in Cosmedin* je svetoznámy slávnym pohanským mramorovým artefaktom *Bocca della verità* (v preklade *Ústa pravdy*), umiestneným na jeho priečelí. Je to mytologická, človeka pripomínajúca tvár akéhosi pohanského božstva s nepríjemne pootvorenými ústami, majstrovsky vysekaná do asi 30 centimetrov hrubého mramorového kotúča, o priemeru asi 3 metre. Tento kedysi biely, dnes však už krémovo-sivý a špinavý mramor predstavuje podľa mienky niektorých boha zvaného *Oceanus*. S mramorom sa viaže komicko-hrôzostrašné vyprávanie (učebnicový príklad ako dokážu Taliani prilákať turistov) priťahujúce turistov z celého sveta. Že vraj, keď niekto v živote zvykne klamať a vstrčí svoju ruku do záhadnej dutiny-pysku netvora,

¹ Рогов. Й. В. Тімкович, «Три споминки на о. кардинала Томаша Шпідліка, СІ, (1919-2010) поки інци не був кардиналом...», *Народны новинки*, Пряшов, prvá časť článku v 22 (2010) стр. 4 a druhá časť článku v 23 (2010) стр. 4.

² Pôvodne, tj. od narodenia (podľa rodičov) bol gréckokatolíkom a nazýval sa **Michal Rusnačok**. Pod tým menom mu na Slovensku boli aj publikované články v redemptoristickom gréckokatolíckom *Misionári*. Hanbil sa však za svoje meno (rímskokatolíci na Slovensku totiž zvyknú prezývať gréckokatolíkov potupným «hlúpy rusnačok»), a preto si v dospelosti nechal priezvisko úradne zmeniť na «Rusnák».

tak sa pysk sám od seba prudko zatvorí a odhryzne ju, alebo prinajmenšom uväzní ruku klamára... odtiaľ pomenovanie *Ústa pravdy*... Turisti z celého sveta sa pri tom fotia, navzájom sa povzbudzujú k odhodlaniu vložiť ruku do zubatého otvoru, poniektorí aj predstierajú vsunutie – opatrne kladú končeky prstov oblude do úst a vzápätí však, za búrlivého smiechu prihliadajúcich sa divákov ruku prudko odťahujú. Všetci sa smejú a fotoaparáty cvakajú. Hrozivo rozškerené elipsovito-oválne ústa nie sú totiž jedinou hrozbou. Ústa v skutočnosti pokračujú hlbokou dierou skrz-naskr celý mramor a za tým je ešte v múre *naschvál* urobená čierna dutina, takže ani pozorné a veľmi skúmavé oko nemôže vopred zistiť, čo, alebo kto sa v tme skrýva. A všetci prítomní sa zo skutočných i predstierajúcich odvážlivcov smejú s tajomným očakávaním hororovej udalosti – o ktorej vlastne *Bocca della verità* je.

Keď Timkovič neskôr sprevádzal nejakých turistov zo Slovenska po Ríme a zašli k tomuto historickému artefaktu, ani jeden z nich nemal nikdy odvahu plne zasunúť svoju ruku do neznámej diery netvorovi priamo do úst. Timkovič však na vlastné oči videl skupinku japonských turistov, ktorí tam ruku so zatajeným dychom opatrne zasunuli. Aj týmto odvážlivcom však na zlomok sekundy zväžnela tvár, aby s o to šťastnejším smiechom a úľavou po zacvakaní fotoaparátov ruku odtiaľto čo najrýchlejšie vytiahli... Svoj samurajský, na *harakiri* či *kamikadze* bohatý pôvod si nedali rozhodne zaprieť...

Faktom je, že ani Timkovič tam ruku nikdy nezasunul – a to ani nie preto, žeby sa bál, že sa pysky netvora zatvorí, ale skôr preto, lebo v dutine vzadu sa mohol uhniesdiť napr. nejaký škorpión (ktorých býva v Ríme neúrekom) a o problémy by mal postarané. Škorpióny sú totiž dravce a správajú sa ako naše pavúky – cez deň milujú tmavé zákutia...

No a práve v tomto kostole akýsi melchitský kňaz odniekadiaľ z Blízkeho Východu slúžieval o 10⁰⁰ hod. doobeda v nedeľu pre arabských gréckokatolíkov žijúcich v Ríme liturgiu po taliansky s tým, že určité časti liturgie boli po arabsky, či grécky a namiesto cyrilometodejského *Hospody pomiluj* sa tam spievalo po grécky *Kyrie eleison* arabskou melódiou podobnou tej z islamu rozliehajúcej sa z mešít.

I napriek tomu, že Timkovič spolu so Zdraveckým z liturgie nič nerozumeli (okrem gréckeho *Kyrie eleison*), a aj melódia bola typicky arabská, ba bolo to v rímskokatolíckom kostole, i tak sa im to «počítalo», lebo aspoň kňaz bol oblečený, ako je to u gréckokatolíkov na Slovensku zvykom (i keď jeho liturgické rízy mali krikľavé farby a vyzeral v nich ani krikľavo modrá andulka skrúžená s akýmsi sýto červeno-žltým exotickým papagájom). Čo bolo najdôležitejšie? Sv. Príchastie sa tam podávalo pod obojím spôsobom (Telo a Krv) a nie latinská hostia, ale byzantská prosfora (kvasený chlieb) i keď trochu ináč ako u rusínskych gréckokatolíkov: nepodávalo sa liturgickou pozlátanou lyžičkou, ale bradatý postarší kňaz arabského vzhľadu mal narezané z prosfory asi tri centimetre dlhé podlhovasté kvádriky hrubé asi pol centimetra, ktoré opatrne bral medzi prsty a jednou stranou namáčal v Krvi Christovej (premenenom červenom víne) a potom podával do úst prichodiacich...

Po tejto medzinárodnej grécko-arabskej liturgii v rímskokatolíckom kostole s pohanskou atrakciou na priečelí a s počerňavými blízkovýchodnými arabskými veriacimi sa obaja gréckokatolíci ponáhľali naspäť do seminára *Nepomucenum*, aby stihli nedeľný obed – a neostali nalačno až do večera.

Kanaďania a Američania «na tej istej lodi» ako Timkovič

Začiatky štúdia v Taliansku boli veľmi ťažké a to hlavne pre neznalosť talianskeho jazyka. Našťastie tento problém nemal len Timkovič, ale aj všetci bohoslovci z USA a Kanady, lebo i oni museli filozofiu študovať po taliansky. Na *Angelicu* bola filozofia (dva roky) len po taliansky a až trojročná teológia bola v dvoch voliteľných rečiach: po taliansky a anglicky... Bolo to zrejme preto, aby donútili bohoslovcov z bohatého americké-

ho kontinentu (zvyklých, že celý svet so znalosťou angličtiny je gombička) naučiť sa po taliansky...

Timkovič so Zdraveckým, ako bohoslovci, ktorí mali pôsobiť v Kanade išli na *Angelicum* preto, aby študovali v angličtine..., a tu problém: filozofia bola len po taliansky... Vďaka svojej znalosti angličtiny sa však Timkovič pridal k skupine z taliančiny podobne nešťastných anglicky hovoriacich študentov, a to najmä vďaka gréckokatolíckemu bohoslovcovi **Igorovi Zdraveckému** z Kanady, ktorý mal u anglicky hovoriacich študentov hneď od samého začiatku veľké sympatie – veď bol z Kanady. Bol to práve Igor Zdravecký, ktorý získaval pred každou skúškou od Američanov a Kanaďanov študujúcich na *Angelicu* konspekty vypracovaných otázok po taliansky, ktoré si Kanaďania odovzdávali dlhé roky z ročníka do ročníka. Tieto konspekty sa bolo potrebné naučiť naspamäť, len tak mal človek akú-takú šancu, aby prešiel cez skúšku. Obyčajne bol každý filozofický predmet geniálne spracovaný na písacom stroji na 5 až 10 strán. Keď sa to človek naučil naspamäť – vedel vyjadriť základné znalosti z daného predmetu v taliančine – a cez skúšku (i keď s odretými ušami) prešiel.

Timkovič, i keď ešte nebol baziliánom a žil v latinskom *Nepomucene*, tieto perfektné talianske konspekty overené a neustále vylepšované dlhoročným používaním Kanaďanmi a Američanmi nezištne dával k dispozícii aj spolužiakom – gréckokatolíkom baziliánom, s ktorými chodil do jedného ročníka. Jeden z nich bol z Československa (**Damián Kiča**), jeden rusínskeho pôvodu z USA (**Thomas Hando**), jeden ukrajinského pôvodu z Kanady (**Andrij Kačur**) a jeden Rusín z Juhoslávie (**Hrihorij Kandráč**). A tí si tie konspekty nevedeli vynachváliť...

Foto z r. 1987 - tesne po každodenných prednáškach. Zľava baziliáni br. Damián L. Kiča, br. Thomas Hando a bohoslovec z *Nepomucena* (v bielej košeli) Vladimír Timkovič. Fotografia snímala od vstupnej brány do rímskej univerzity *Angelicum* Igor Zdravecký.

Timkovičovi vysoká škola, ako taká nerobila žiadne problémy, mal už totiž skúsenosti s jednou vysokou školou – s veterínou. Na Slovensku sa otázky na skúškach ťahali na papierikoch. Tu v Taliansku si všimol, že väčšina profesorov dáva otázky spamäti. To

logicky obmedzovalo a znižovalo okruh zadávaných otázok... Obyčajne sa dávali štyri otázky. Prvá bola zoširoka, ďalšia konkrétnejšia, ďalšia ešte konkrétnejšia a posledná úplne podrobná. Tak mal skúšajúci prehľad, čo študent vie. Timkovič využil tento systém a spolu so Zdraveckým prišiel na skúšku skoro ráno a všetkých, čo skúšku už absolvovali a vyšli zo skúšobnej miestnosti, sa pýtal, akú otázku dostali a čo na ňu odpovedali... Tak si v skúškovom období svojho prvého ročníka na filozofii za dve-tri hodiny zistil väčšinu najfrekventovanejších otázok – a keď dovnútra vstúpil on, obyčajne sa ho profesor opýtal na niečo podobné. Pred všetkými skúškami sa vždy úpenlivo modlil k Sv. Duchu, aby mu pomohol s taliančinou podobne ako sv. apoštolom pri Zoslaní Sv. Ducha – že bez problémov hovorili v cudzích jazykoch, ktoré sa nikdy neučili... S pomocou Božou takto porobil všetky skúšky na filozofii a po dvoch rokoch dokonca získal titul bakalára z filozofie, čo sa rovnalo ozajstnému zázraku, ktorý vždy uznával a počas celého života zaň oslavoval Hospoda Boha. Najťažší bol jeho prvý rok na filozofii – učiť sa taliansky a zároveň študovať aj rozličnú literatúru po taliansky sa prakticky, len ľudskými silami a schopnosťami nedalo zvládnuť. Obdržanému titulu *bakalár* z filozofie sa úprimne tešil, že totiž konečne nejakú vysokú školu má ukončenú aj s papierom v ruke... lebo z veteriny doktorát na papieri napriek úspešnému absolvovaniu všetkých skúšok okrem štátnice nikdy nedostal...

U dominikánov v Ríme žiaden «Pochválen buď Ježiš Kristus», ale len «Dobrý deň»

Pre lepšie vykreslenie situácie treba spomenúť, že profesori-dominikáni chodili na prednášky vždy príkladne oblečení v bielom dominikánskom habite dlhom až po zem. Ak bolo chladnejšie, mali cezeň prehodenú čiernu mantiu-plášť... V zime sa totiž slabo kúrilo a tak bolo v prednáškovej sále dosť chladno...

Spolužiak Timkoviča zo Slovenska a tiež emigrant bazilián **Damián Eubomír Kiča** bol dosť tvrdohlavý a i napriek tomu, že sa tam vždy a všade profesorom-dominikánom zdravilo po taliansky «*Buon giorno*», čo v preklade znamená *Dobrý deň*, keď on vstúpil pri jednej zo svojich prvých skúšok z filozofie do miestnosti so staručkým obézny a neustále fučiacim dominikánom, pozdravil tak, ako to počul vo vysielaní *Radio Vaticana*, typicky latinsky:

— *Laudetur Jesus Christus!* (v preklade: Pochválen buď Ježiš Kristus)...

Myslel si pritom, že profesor, ináč veľmi nábožný chlap, bude nadšený, a že takto získa od neho väčšie milosrdenstvo a sympatie pre svoje nedostatočné vyjadrovanie sa v taliančine a obdrží prižmúrenie oka pri svojich odpovediach... Ale bol nemálo a nemilo prekvapený, keď profesor «bez krku» (bol tak obézny alebo naplnený vodou z nedostatočnej funkcie obličiek, že krk mal tak hrubý ako svoju hlavu), neobrátiac ani tvár od stola za ktorým sedel, vygúľil naň len svoje staručké vodou podliate unavené oči a jemu typickým chrapľavým hlasom takmer nevrhlo zabručal ako odpoveď:

— *Buon giorno* [čítaj *Bon džorno*]... (v preklade: Dobrý deň)

Pre Kiču to bola dobrá príučka, ihneď vytriezvel z ilúzií protekcie a sklamaný vedel, koľko odbilo a že zo sympatií pre nábožný pozdrav nič nebude... Odvtedy všetci zdravili pri vstupe do miestnosti *Buon giorno* – Dobrý deň.

Návrh odpovedať na skúške z filozofie v Ríme po slovensky

V českom rímskokatolíckom pápežskom seminári *Nepomucenum* medzi tamojšími českými a slovenskými bohoslovcami koloval mysteriózny príbeh o naozaj husárskom kúsku, ktorý sa vraj podaril jednému staršiemu skúsenému českému bohoslovcovi **Petrovi Boučkovi**, ktorý na svojej univerzite odpovedal na skúške po rusky, hoci skúšajúci ruštine vôbec nerozumel... V čase socializmu boli znalosti slovanských jazykov u profesorov západných univerzít zriedkavé, a ak niektorý z nich nejaký slovanský jazyk predsa len ovládal, tak to bolo pokladané vo všeobecnosti za veľkú vzácnosť a dotýčny bol vo svojom

okolí obdivovaný... Bolo zvykom, že niektorí profesori na začiatku semestra pri svojom predstavovaní sa študentom tiež vymenovali všetky jazyky, ktoré ovládali a v ktorých by im študenti (pochádzajúci zo všetkých končín sveta) mohli pri skúške odpovedať...

Jeden z profesorov v ročníku, kde bol hore spomínaný Petr Bouček, vymenoval 5-6 západných jazykov, ktoré ovládal a na konci s hrdosťou poznamenal, že ovláda aj ruštinu. Študentov zo socialistických krajín, aby to preverili, vtedy nebolo, a emigrantov-boslovcov ešte menej. Vtedy pred všetkými študentami vraj zdvihol ruku český bohoslovec Petr a verejne sa opýtal, že i on ovláda ruštinu a či môže na svojej skúške naozaj odpovedať po rusky... Profesor, ktorému pred očami preplnenej posluchárne nič iné neostávalo, mu to so samozrejmou prisľúbil. A tak, keď prišlo skúškové obdobie, Petr Bouček odpovedal po rusky, hoci profesor po rusky nevedel, lebo sa len chválil... Skúška bola krátka a urobil ju na najlepšiu známku ... Profesor ho poslal čím skôr preč, aby sa vyhol nejakej trápnosti a zosmiešneniu. Petr Bouček bol dobrým kamarátom Timkoviča (sedeli v latinskom seminári *Nepomucenum* celý rok pri obede i večeri spolu za jedným stolom), a preto si u neho pravdivosť tohto okridleného príbehu overil...

Na filozofickom predmete *Kritika* učil Timkoviča americký dominikán **Prof. Jerome Haladus**... No a ten na svojej úvodnej prednáške medzi mnohými jazykmi, ktoré ovláda spomenul aj slovenčinu... Keďže to bolo len na konci celého temer nekonečného zoznamu jazykov, dalo sa logicky predpokladať, že to bude asi podobný prípad ako u Boučka s ruštinou... Timkovič spočiatku neveril vlastným ušiam. Slovenčinu? Jazyk tak malého národa? Američan? To má teda ale šťastie – veď slovenčinu vie lepšie ako ruštinu... svojim príbehom možno tromfne aj legendárneho Petra Boučka... a v duchu sa už smial... Urobil však chybu, lebo si nevydiskutoval podmienky svojej budúcej skúšky hneď vtedy, verejne – pred všetkými študentami ročníka, ale až o pár dní nato, cez ktorúsi prestávku v súkromnom rozhovore s profesorom na chodbe pred prednáškovou sálou... A možno bol neúspešný aj preto, lebo profesor v jeho prípade bol skromnejší a svätejší, a preto vedel ustúpiť, ak to bolo nevyhnutné...

Timkovič vtedy pristúpil k profesorovi bafkajúcemu z veľkej fajky nejaký príjemne, ale pritom veľmi prenikavo voňajúci tabak a opýtal sa ho, či môže skúšku z *Kritiky* robiť po slovensky, že on je z Československa... Asi štyridsaťročný profesor s dobrosrdečnou tvárou uprel na neho prekvapený pohľad, náhle prestal bafkať zo svojej fajky, zvažnel a prepichnúc Timkoviča svojim hlbokým skúmaným pohľadom na okamih skamenel. Potom vybuchol v dobrosrdečný, ničím nekalený spontánny smiech, odstúpil od Timkoviča o jeden či dva kroky ďalej, aby naň lepšie videl, žartovne naň poškuľoval a potom rozhodne povedal, že nie, nie, nie – že v žiadnom prípade nie, zdôrazňujúc svoje rázne rozhodnutie gestikuláciou tej ruky, ktorá práve nedržala fajku... Keď sa ho Timkovič pýtal nechápavo prečo, tak mu profesor vysvetlil, že hoci jeho matka pochádzala z východného Slovenska, on vie po slovensky len modlitbu *Otče náš* a niekoľko viet, ktoré pochytil od nej ako malý chlapec. *Otče náš* po slovensky sa naučil až neskôr – už ako kňaz... Potom sa zasmial a nechcel prezradiť akú vetu ovláda zo svojej materinskej reči... Mal veľmi dobrú náladu, spomienka na detstvo mu rozjasnila tvár, až nakoniec po veľkom zdráhaní a naliehaní, s typickým hutoráckym-zemplínskym akcentom z neho so smiechom vyhrklo: — *Dostaneš po rici!*, – a smial sa opäť na plné hrdlo. Mama mu to totiž veľmi často hovorievala, takže túto frázu ovláda perfektné ...

Milosrdenstvo talianskeho profesora latinčiny

Ešte jeden príklad milosrdenstva, ktoré Timkovič ako emigrant na vlastnej koži okúsil počas štúdií filozofie. Medzi povinnými predmetami bola aj latinčina a na skúške mali prekladať starodávnych rímskych klasikov z latinčiny do taliančiny. Teda z jednej cudzej reči do druhej cudzej reči, a ani jednu neovládal dobre. Učil ich nie dominikán, ale

jeden mladý profesor-laik z akejsi inej štátnej univerzity v Ríme. Tento bol ozajstný expert na jazyky – ovládal plynule latinčinu, gréčtinu, taliančinu, francúzštinu, španielčinu, angličtinu a nemčinu. Timkovičovi na skúške z latinčiny dal z desiatich možných bodov sedmičku (=70% znalosť odprednášanej látky). Ak by dostal šestku (=60% znalosť), tak by ešte prešiel, ale ak by obdržal päťku (=50% znalosť) alebo menej, tak už nie. Timkovič si bol vedomý, že profesor mu prilepšil. Asi o dva roky nato cestovali spolu mestskou hromadnou dopravou v Ríme. Timkovič už vedel dosť dobre po taliansky, pristúpil k sediacemu profesorovi a mu po taliansky poďakoval, že bol k nemu vtedy a vtedy milosrdný a pustil ho na skúške z latinčiny. Profesorovi to veľmi dobre padlo, priateľsky sa usmial a vzdychol si:

— *Vy viete po rusky a ako mních byzantského obradu sa každý deň modlite po staroslovansky – pokorne pripomenul Timkovičovi a pokračoval – Ja sám, hoci mám prirodzený talent na jazyky, som sa pokúšal naučiť po rusky a staroslovansky, ale nezvládol som to. Slovanské jazyky sú úplne iné, ako tie západné,...*

A preto Timkoviča chápal a zároveň mal pred ním rešpekt, že on tieto jazyky ovláda... V tom čase bol socializmus a študent z východného bloku bol aj na *Angelicu* v Ríme raritou a exotikou. Stretnúť študenta z Afriky či iných krajín slobodného sveta bolo naopak každodennou normálnosťou...

Vladimír Timkovič ako emigrant-bohoslovec rímskokatolíckeho pápežského seminára *Nepomucenum* pred rímskym Koloseom zahalenom v smogu v r. 1987.

Na ceste do školy mu dennodenne zavádzalo Koloseum

Cesta z *Nepomucena* do školy na pešo trvala asi 45 minút a autobusom tak isto 45 minút. Autá 20-tého storočia sa v preplnených upchatých uliciach a uličkách spred 2000 rokov v typickom rímskom *trafficu* pohybovali niekedy rýchlosťou chodca. Aj pri ceste na pešo sa bolo treba doslovne predierať pomedzi mnohé zaparkované či pomaly sa vlečúce autá v smogom nasýtenej rannej špičke. Smog v Ríme, hlavne ak bolo bezvetrie, presahoval v niektorých obdobiach roka všetky dovolené a tisíckrát poľavované kvôty a bol tak neznesiteľný a zdraviu škodlivý, že mnohí ľudia užívali ochrannú masku, ktorú bolo možné dostať v predaji. V niektoré mimoriadne kritické dni roka bolo preto vydávané

nariadenie, že v ten-ktorý deň môžu na rímskych cestách jazdiť len autá, ktorých evidenčné číslo štátnej poznávacej značky končilo párnou číslicou a na iný deň nepárnou... Ko-ho *karabinieri* zaregistrovali, že porušil toto nariadenie, dostal pokutu. Znížil sa tým síce počet áut na uliciach, ale v žiadnom prípade nie o polovicu. Rímania totiž majú vo všeobecnosti doma dve a viac áut, takže, keď neišli do roboty jedným s párnou číslicou, zobrali iné s nepárnou poznávacou značkou...

Timkovič chodieval do školy spolu s asi o dva roky mladším kanadsko-slovenským gréckokatolíkom Igorom Zdraveckým vždy pešo... V ceste im stálo starodávne *Colosseum*, ktoré museli pracne každodenne obchádzať, čím trátili asi päť minút času...

— *Tckkk...*, škoda, že nestojí kdesi inde, – občas si Timkovič utrúsil popod nos... pozorajúc na lacné sovietske ručičkové hodinky s pekným svetlozeleným podkladom displeja, ktoré mal na ruke ešte z Československa a mama mu ich kúpila «v Rusku» (ZSSR), keď boli svojho času na Zakarpatskej Ukrajine navštíviť jeho babku **Evu Michajlovnu Timkovič, rodenú Hvozdk (1898-1985)** – otcovu mamu.

Na ceste do školy a späť nebola núdza o dobrodružstvo

Neustále si museli dávať pozor na občas sa po tisícročia starých uličkách valiacu tlupu špinavých cigánskych detí z Juhoslávie. V tom čase sa pohybovali v päť-šesť, ba i desať členných skupinkách. Boli tam cigánčatá rôzneho veku, chlapci a dievčatá od 5 do 15-16 rokov. Správali sa zdanlivo normálne, v skutočnosti to bola svorka vlkov útočiaca na korisť náhle a spoločne zo všetkých strán... Svoju korisť «lovili» v rozličnom čase, najmä však v obedňajších hodinách, keď ulicami kráčalo málo domácich a veľa turistov od *Piazza Venezia* ku Koloseu a naspäť... Technika bola jednoduchá. Najprv si bolo treba vyhliadnúť obeť – ľahkou korisťou bol predovšetkým osamelý cudzinec neznalý vecí. Poznali ho podľa fotoaparátu, video-kamery, batožiny, ktorú so sebou mal, prípadne podľa reči a japonskí, či kórejskí turisti z Ázie tí boli jasní podľa morfológie tváre... Za tým účelom sa obvykle niektoré cigánča prihovorilo – spýtalo sa ho napríklad, koľko je hodín, či pýtalo o almužnu. Keď bolo potvrdené, že nerozumie, a teda je to turista, začalo iné dieťa naťahovať k nemu ruku a skrúseným hlasom od neho prosiť nejakú almužnu tak isto... A beda, keď sa tento zastavil, zložil tašku, kufor a pod. na zem, prípadne vybral peňaženku. Vtedy ho svorka ufúľaných detí vo veľmi obnosených a otrhaných šatách často nadmerných veľkostí úplne obkolesila zo všetkých strán. V určitom okamihu, keď bol práve plne sústredený na obsah svojej peňaženky a hľadal, príp. vyberal nejaké drobné, cigánča spoza jeho chrbta mu vytiahlo obsah zadného vrečka. Keď to zacítil a v zlomku sekundy sa obrátil, aby chytil opovážlivca, vtedy iné cigánča stojace pôvodne pred ním, teraz vedľa neho alebo dokonca za ním mu vyprázdnilo obsah vnútorného vrečka na saku, ďalšie mu vytrhlo otvorenú peňaženku z rúk... a ďalšie mu súbežne pripravenou žiletkou z inej strany odrezalo kameru alebo fotoaparát visiaci na jeho krku... On v prekvapení a zmätku zabudnúc, že chcel, chytať prvého zlodeja, sa vrhol za druhým, prípadne tretím, a potom ďalším, takže tí prvší získali dostatok času, aby sa dali na útek aj s korisťou. Medzitým, ak v panike nebodaj poodbehol od svojej batožiny, mu zvyšné cigánčatá povytáhovali veci z odzipsovanej tašky, prípadne tie väčšie, schytiac celú tašku, kufor a pod. utekali každé opačným smerom. Takto skupinky nedospelých kriminálnikov nemilosrdne «točili» medzi sebou nejedného neskúseného Japončika obvešaného fotoaparátmi, inokedy dobrosrdečnú Američanku ... a oberala z nich korisť ani z bohatého vianočného stromčeka. Keď sa nešťastlivec ohnal proti jednému cigánčaťu, tak to druhé zo zadu z neho zvešávalo nejakú inú cennosť, či vyprázdňovalo ďalšie vrečko ... V zlomku sekundy sa zločinecká háved' rozprchlá na všetky strany a z bezstarostnej turistiky zostali len slzy. Polícia bola bezmocná, pretože jednak to boli deti a väčšinou okradnutý turista nebol schopný identifikovať nikoho z útočníkov, ba mnohokrát ani nenahlásil lúpež.

Pri hrobe sv. Cyrila a Metoda v Ríme v r. 1987. Zľava bohoslovci Vladimír Timkovič a Igor Zdravecký. Tretí, v riflovej bunde s fúzami je jeden český emigrant-nie bohoslovec, ktorý čakal v Ríme na víza na emigráciu do Kanady.

Táto kabelka je moja!!!

Niekedy na jar v roku 1988, keď sa Timkovič spolu so Zdraveckým opäť vracali na pešo z univerzity *Angelicum* domov do seminára *Nepomucenum* a práve minuli Kolo-seum, hneď vedľa chodníka, ktorým kráčali medzi na tesno zaparkovanými autami, zne-nazdajky uvideli pohodenú veľkú dámsku koženú kabelku tmavohnedej farby s dlhými rúčkami. Bola podozrivo nová a nezaprášaná a tak bolo jasné, že na svoje stredovekými kameňmi povykladané miesto sa dostala len nedávno... Prezreli si jej obsah a pochopili, že jej majiteľka sa stala obeťou nečakanej lúpeže. Zlodej si z nej vybral zrejme len pe-ňaženku a všetko ostatné nechal neporušené. Bol tam totiž, okrem iného aj vodičský preukaz a talianska *Carta d'identità* – občiansky preukaz. Obaja nálezcovia sa nadšene roz-hodli, že hoci zmeškajú obedňajšie *Angelus domini* (Anjel Pána – obedňajšiu modlitbu po latinsky) v kaplnke *Nepomucena* a pravdepodobne aj obed – čo znamenalo byť o hlade až do večera, urobia hrdinské gesto a podľa adresy v dokumentoch pôjdu vrátiť kabelku jej asi päťdesiatročnej majiteľke. Ako sa ukázalo neskôr, na obed to ešte stihli...

Po ceste na danú adresu sa v dobrej nálade so žartom na jazyku bavili na fantastických možnostiach reakcie majiteľky, že im možno dá bohatú finančnú odmenu ako nález-né, čo by sa im ináč ako študentom veľmi zišlo, alebo aspoň ako im bude povďačná... Prirodzene sa tešili i z toho, že robia dobrý skutok... Konečne, keď sa blížili k vchodu do asi štvorposchodovej postaršej bytovky – bydliska nešťastnej panej, opäť sa predierajúc cez otravné množstvo na tesno zaparkovaných áut, z opačnej strany cesty k nim priskočila postaršia pani pôvodne idúca k tomu istému vchodu. S naširoko rozšírenými zreničkami očí a tlmeným hystericky nalievavým výkrikom:

— ... *questa borsa è mia!!!* (*Táto kabelka je moja!!!*) – im prudkým pohybom vychmatla tašku, dámsku kabelku z rúk.

A s týmito slovami bez akéhokoľvek poďakovania, sledujúc ich v kútiku oka po-
dozrievavým pohľadom zmizla vo vchode svojej bytovky zdržiavajúc sa len jej odomyká-
ním obrátená neustále tvárou k nálezcom, zrejme z obavy, či sa na ňu nebudaj nevrhnú.
Mali v podstate šťastie, že na nich nezavolala polícia, lebo to práve oni jej tú kabelku
ukradli – tak to aspoň vyznievalo...

Bola to akoby studená sprcha. S takýmto zvratom situácie obaja predtým šťastní a
temer sviatočne naladení nálezcovia vôbec vo svojich predtým nahlas vysnívaných situá-
ciách nepočítali... Chyba bola pravdepodobne aj v tom, že nevedeli dobre po taliansky,
takže nielenže nepodali rýchle vysvetlenie, ale sa prakticky nezmohli ani na slovo. Tá pa-
ni, z ktorej oblečenia bolo jasné, že nepatrí medzi najbohatšie, im na to ani nijaký priestor
neponechala...

Neskôr však z toho pri každej spomienke na udalosť mali veľkú zábavu. Stačilo,
aby jeden z nich podobným avšak *vydrižňavým* zženštilým tónom ako okradnutá pani po-
vedal tomu druhému: «Questa borsa è miaáááááá», a obaja sa do popuku smiali, akí boli
naivní, že sa im niekto okradnutý za nájdenie kabelky a dokumentov v nej vôbec poďa-
kuje, či im dokonca dá nejakú finančnú odmenu...

Kop pod koleno prekvapil drzú kojacu cigánku

Raz, keď už Timkovič bol baziliánom, a teda i "starým a skúseným" Rímanom, sa
stalo, že si ho istá asi dvadsaťpäťročná juhoslávská cigánka poplietla s turistom a aj chce-
la okradnúť, a to i napriek tomu, že bol oblečený ako seminarista v kňazskom *klerdzi*. Bo-
lo to pri Koloseu, v jednej z úzkych stredovekých uličiek ... V plachte previazanej okolo
krku, pása a hrude, ako to zobrajúce cigánky mali vo zvyku, ležalo-sedelo jej dieťaťko,
ktoré práve v momente krádeže dokonca i kojila. Tvárička dieťaťka bola zanurená kdesi
pod rozopnutou košeľou. V ruke pridrižavajúcej dieťa natiahnutej v geste prosby držala
kúsok kartónu, ktorý mal v skutočnosti len jediný cieľ a úlohu: zacloniť druhú ruku, ktorá
vnikla do kapsy čiernych tenkých nohavíc Timkoviča. Timkovič cigánkou pritisnutý k
múru domu pocítil jej ruku na svojich slabinách... a vedel, koľko odbilo – práve sa
pokúšala vyprázdniť jeho prázdne ľavé vrecko. Darmo Timkovič protestoval, envšímala
si to... Bolo to tak desivé, náhle, prekvapivé a dotieravo drzé, že v Timkovičovi zamrzla
všetká krv v žilách a v nasledujúcom zlomku sekundy ho nenapadlo, ani mu neostalo nič
iné, len dotieravú, neodbytnú zlodejku v pude sebazáchovy kopnúť do nohy pod koleno...
Našťastie vo svojej ľavej kapse, ako správny chudobný mních, nemal absolútne nič, tak
ho o nič neokradla... Ale nepríjemný pocit z ľudskej zloby cigánky mu zostal na celý
život. Ak by v kapse čosi bolo, stratilo by sa to a nenávratne prepadlo alebo v oblečení
dieťaťka, alebo vo mnohých na to prichystaných *faldách* a kapsách veľmi dlhej a tisíckrát
prekladanej sukne tejto olašskej cigánky. Prekvapená nedžentlmenskosťou farára a
nečakaným zvratom situácie a možno i bolesťou v nohe odsťúpila s vyvalenými očami o
pár krokov doboka, a zaznelo z nej nevraživo a pritom pohrdavo zlostné, pridusené zasy-
čanie:

— *Stronzo* [čítaj: strónco]..., – čo v preklade znamená *Hovňar*...

Bola to predsa nehoráznosť, takú reakciu a "neúctu" ku kojacej matke nečakala, a
to dokonca od "kňaza".

Chudáčka. Nevedela, že Timkovič je mních, a teda väčší chudák od nej, a že ak
má u seba nejaký obnos peňazí, tak maximálne tisíc lír (v hodnote asi 20 českosloven-
ských korún = hodnota jedného lístka na autobus), za ktoré sa v Taliansku nedalo takmer
nič kúpiť, a práve toľko stál len jednosmerný lístok na bežnú mestskú dopravu v Ríme...
Timkovič bol z nečakaného incidentu uprostred bieleho dňa hlboko otrasený. Bolo mu
smutno, keď sa pozdejšie zamýšľal nad tým, čo asi bude z toho nevinného maličkého

diet'at'a, ktoré doslovne s materinským mliekom saje aj svoj budúci zlodejský-kriminálny spôsob života...

Cigáni vrátili inému baziliánovi lup

Raz sa stalo, že vyššiespomínaní juhoslávski cigáni okradli **br. Damiána Ľubomíra Kiču, OSBM (1960)** – tiež emigranta z Československa, práve idúceho prechádzajúc popri slávnom Koloseu zo školy na *Angelicu* domov, do monastyra... Bol oblečený v čiernom baziliánskom habite siahajúcom až po zem... Ukradli mu peňaženku, v ktorej mal dve sivasté maličké bankovky – smiešnych dvetisíc lír (= 40 Kčs, na talianské pomery akoby dve koruny). Celý nešťastný a sklamaný z tejto nepríjemnosti ich nielenže neprenasledoval, ale sa ani za nimi utekajúcimi ani nepozeral ponáhľajúc sa, pokračujúc v ceste domov do monastyra, aby stihol na čas obed... Tu sa zrazu stalo niečo nečakané. Len podvedome vnímal, že za ním niekto beží. Dve malé cigánčatá, ktoré mu pred chvíľou ukradli peňaženku, ho dobehli a ospravedlňujúc sa mu, podávali mu nielen jeho peňaženku, ale i dvetisíc lír v nej... Čo sa stalo, nevedno. Pochopili, že je väčší chudák než oni, alebo im to prikázal ich dospelý *pasák*? Timkovič to všetko videl na vlastné oči z veľkej diaľky, lebo kráčal tým istým smerom asi štyristo metrov za Kičom... Videl, že nebezpečné cigánčatá po lúpeži znova utekajú asi päťdesiat metrov za Kičom vzd'ľujúcim sa od Kolosea a kráčajúcim povedľa historického *Forum Romanum* smerom k *Circo Massimo* k pahorku Aventino. Kričia na neho čosi a keď sa obrátil, dávajú mu čosi do rúk... Potom sa spýtal Kiču na vysvetlenie a on, mimochodom rodený humorista a satirik, sa v ten deň všade pred baziliánmi vychvaľoval, že je taký príkladne chudobný mních, že dokonca aj juhoslávske cigánčatá uznávali jeho čnosti a boli dojaté jeho «vysoko morálnym charakterom», že mu peniaze vrátili.

Jozafát Vladimír Timkovič, OSBM
Košice, 14. apríla 2015
www.spravy.narod.ru